

Ivan E r c e g, Kretanje stanovništva u bivšoj mletačkoj Istri za vrijeme austrijskog i francuskog vladanja (1803—1811) (1—50). Razmatra promjene u kretanju stanovništva Istre početkom 19. st., i to prema podacima austrijskih i francuskih popisa stanovništva. Oba popisa autor donosi u tabelarnom obliku i komparirajući podatke donosi zaključak da tadašnje prilike nipošto nisu pogodovale ravnomjernom i uzlaznom kretanju i napretku stanovništva, već da i teritorij Istre biva uvučen u krupna evropska zbivanja tog doba, što ostavlja dugotrajne i dalekosežne posljedice. Svi podaci su utvrđeni u okviru četiriju biskupija: koparske, novigradske, porečke i pulske.

Ante G u l i n, Srednjovjekovni Požeški kaptol i njegovi pečati (51—105). Autor upozorava da do sada nije napisan rad koji bi dao potpun uvid u utemeljenje, organizaciju i djelatnost Požeškog kaptola do kraja srednjeg vijeka. U literaturi se smatra da je Požeški kaptol utemeljen između 1221. i 1230. godine, no neki povjesničari misle da je nastao ranije, pa čak i u 9. st. Poznata su dva oblika pečata koja su služila u kaptolske svrhe u Požegi. Prvi služi do pred godinu 1279, drugi od tada pa sve do kraja srednjeg vijeka. Mada su uživali javnu vjeru širom kraljevskog teritorija, nisu se upotrebljavali za ovjeravanje nekih bitnijih dokumenata, jer je Požeški kaptol bio pridružen Pečujskom stolnom kaptolu. Naposljetku autor donosi i popis izvora i literature koji govore o navedenoj temi.

Nenad M o a č a n i n, Granice i upravna podjela požeškog sandžaka (107—118). Pokazuje da su dosadašnja određivanja granica požeškog sandžaka bila uglavnom netočna i kritički se osvrće na neka određivanja pojedinih nahija i njihove pripadnosti rečenom sandžaku. Prema podacima deftera iz 16. st. istočna granica seže do utoka Vuke u Dunav. Slijedeće pitanje koje obrađuje odnosi se na podjelu požeškog sandžaka na kadiluke kao jedini tip sudske oblasti. Zanimljiv je raspored kadiluka i zato što se poklapa s geografskom homogenošću prostora i upravno-funkcionalnim kriterijem. Govori i o pogrešnom čitanju imena Valpova s arapskog jezika što je prouzrokovalo i greške u historiografiji. Slična je situacija i s ubikacijom nahija, autor navodi podatke za one za koje sigurne podatke daje defter (16. st.) i za neke daje bolje teritorijalne odrednice.

Bernard S t u l l i, Građa o stanju u Dalmaciji 1818. god. (119—190). U uvodnom dijelu naglašava izuzetnu važnost kompleksnih izvještaja i pregleda građe i u nastavku komentira objavljena djela u kojima ima određene građe o prilikama u Dalmaciji neposredno poslije 1813. godine. U glavnom dijelu svog članka iznosi specifičan izvještaj Provincijalne administrativne uprave za Dalmaciju u Zadru pod naslovom »Beiträge zur Uebersicht des politisch-statistischen Zustandes der Provinz Dalmazien«. U prvom i drugom dodatku nalazimo do danas neobjavljen cenzus iz 1817. i podatke o Dalmaciji iz raznih austrijskih izvora do 1821. Vrijeme koje autor opisuje neobično je važno za povijest Dalmacije. Francuska vladavina donijela je niz upravnih

reformi i nakon obnavljanja austrijske vlasti postavljalo se pitanje koje će od njih ostati na snazi, koje biti vraćene na stanje prije 1806. ili čak 1797, a koje nadomještene novim austrijskim ustavom. Sve to rezultiralo je retardiranim razvojem Dalmacije tokom 19. st. pri čemu se nisu birala sredstva za njezino izoliranje od ostalih hrvatskih zemalja.

Ivan P e d e r i n, Koriolan Cippico, njegov odnos prema mletačkoj vlasti i njegove veze s ugarskim dvorom (191—196). Autor donosi biografski članak o Koriolanu Cippicu podvlačeći da su rijetki autori čija su se djela ponovo izdavala tokom četiri stotine godina. To je upravo slučaj s njegovim djelom »De bello asiatico« (Venecija, 1477). Njegova naklonjenost Veneciji odnosila se samo na borbe protiv Turaka u kojima je i sam sudjelovao kao oficir i diplomat. Istodobno se kao trogirski plemić u više navrata zalagao za očuvanje autonomije svoga grada, a kao i ostali plemići dalmatinskih gradova, preferirao je politiku ugarskog kralja zbog veće popustljivosti prema municipalnoj autonomiji. Osim toga je posjedovao i imanje koje je njegova porodica dobila od ugarskog vladara.

Vesna G a m u l i n, Regesta dokumenata iz arhiva Public Record Office u Londonu koji su vezani uz boravak Marka Antonija de Dominisa u Engleskoj (197—218). Autoričin prilog odnosi se na regesta dokumenata iz fonda arhiva Public Record Office u Londonu, donosi ih kronološkim slijedom, a taj opsežni arhivski materijal se sastoji pretežno od korespondencije Dudleya Carletona, engleskog diplomata koji je u to vrijeme bio u vezi s Markom Antonijem de Dominisom. Taj do sada nepoznat materijal s početka 16. st. olakšat će poznavanje djelovanja splitskog nadbiskupa između dvije oprečne religijske struje toga vremena, dogmatizma Vatikana i sjevernoevropskog protestantizma.

Miroslav K u r e l a c, 300. obljetnica smrti Jurja Križanića (1683—1983) (219—244). Autor donosi kratku biografiju velikoga hrvatskog znanstvenika i mislioca Jurja Križanića i osvrće se na znanstveni skup održan u povodu toga u Zagrebu od 1. do 4. rujna 1983. U nastavku je prikaz aktivnosti Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti u pripremanju sabranih djela i kolekcije sveukupne dokumentacije o Jurju Križaniću i njegovu djelovanju. Članak sadrži i informacije o Križanićevim rukopisima, pismima i popis recentnije bibliografije o njemu. Također su priloženi autografi nekih njegovih rukopisa.

Ivan B o r s a, Diplomatička zbirka fotokopija Madžarskog zemaljskog arhiva (245—248). Pod ovim naslovom je dr. Ivan Borsa održao predavanje 6. XII. 1983. na poziv Zavoda za povijesne znanosti istraživačkog centra JAZU u tom istom zavodu. Doneseni tekst odnosi se na sređivanje i fotokopiranje zbirke arhivske građe u posjedu Madžarskoga zemaljskog arhiva, koja potječe iz razdoblja prije kolovoza 1526. godine. Predavač je podvukao važnost zbirke za istraživače povijesti Hrvatske za razdoblje prije 1526, a na kraju je dodan i popis literature u vezi s Diplomatičkim arhivom Madžarskoga zemaljskog arhiva.

Hodimir S i r o t k o v i ć je prikazao knjigu Luje Margetića: »Srednjovjekovno hrvatsko pravo — stvarna prava« (Zagreb, Rijeka, Čakovec 1983, str.

184), Nenad Moačanin daje prikaz djela Karla Binswagera: »Untersuchungen zum Status der Nichtmuslime im Osmanischen Reich des 16. Jahrhunderts (mit einer Neudefinition des Begriffes 'dimma')« (München 1977, VI + 418 strana, 6 karata, 1 dijagram).

Na kraju je tekst Vesne Čulinović-Konstantinović koja govori o trendovima ruralne sociologije između V. i VI. svjetskog kongresa.

Krešimir Oremović

ZBORNİK CENTRA ZA DRUŠTVENA ISTRAŽIVANJA SLAVONIJE
I BARANJE (CDISB) broj 22/1985 1.

Slavonski Brod 1985. (str. 408)

Zbornik CDISB broj 22/1985. kao i prethodni brojevi sastoji se od izvornih znanstvenih radova (članaka), građe, diskusija, ocjena i prikaza historiografskih djela te prikaza časopisâ i zbornikâ.

Znanstveni prilozi nisu tematski komponirani, po sadržaju su različiti a obuhvaćaju veći dio zbornika (296 stranica). Među njima se nalaze radovi: Krešimira Pavića (Politički lik Luke Botića), Branke Pribić (Nastup ujedinjene omladine), Josipa Vrbošića (Osnivanje Osječke oblasti i konstituiranje Oblasne skupštine 1927), Mire Kolar-Dimitrijević (Gospodarsko-socijalne prilike Virovitice za vrijeme velike svjetske krize), Ante Milušića (Rasprava o Zakonu o gradskim općinama u narodnom predstavništvu Kraljevine Jugoslavije), Ivana Očka (O Društvu prijatelja Sovjetskog Saveza), Anđelka Barbića (Metode mučenja i oblici likvidacije u KCL Jasenovac), Zorana Vasiljevića (Sabirni logor Đakovo), Zdenka Lukića (Ujedinjeni savez antifašističke omladine Hrvatske), Željka Benčevića (Raspodjela zemljišnog fonda agrarne reforme i kolonizacije u slavonsko-požeško-đakovačkom, županjskom i virovitičkom kraju).

U članku Politički lik Luke Botića opisuju se politički pogledi tog književnika i njegov razvojni put od mladenačkih dana kao bogoslova, njegov odlazak u Srbiju i njegova borba protiv apsolutizma u doba A. Bacha.

Središnji dio članka opisuje njegovo djelovanje u Hrvatskom saboru 1861. u kojem je kao narodni zastupnik aktivno sudjelovao. Velik dio svoje političke aktivnosti, kako autor navodi, L. Botić je posvetio borbi za ujedinjenje Dalmacije s ostalim dijelovima Hrvatske. Na zasjedanju Hrvatskog sabora 1861. on zastupa ideje J. J. Strossmayera te se kao đakovački zastupnik izjasnio za savez s Ugarskom kao obranu od bečke centralističke politike, upozoravajući zastupnike da se u pregovorima s Mađarima postupi oprezno jer oni mogu biti jednako opasni kao i Beč.

Prikaz njegova lika autor završava konstatacijom da on nije bio ideolog ni politički vođa, ali je kao dugogodišnji uporni borac protiv apsolutizma i narodni zastupnik zastupao najvažnije težnje svog vremena.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU — INSTITUT ZA HRVATSKU POVIJEST

INSTITUTE OF CROATIAN HISTORY
ИНСТИТУТ ХОРВАТСКОЙ ИСТОРИИ

RADOVI

VOL. 19

ZAGREB

1986.

Izdavač: Sveučilište u Zagrebu — Centar za povijesne znanosti
Odjel za hrvatsku povijest

UREDNIČKI ODBOR

Branka BOBAN, Zagreb, Mirjana GROSS, Zagreb, Josip LUČIĆ, Zagreb, Marijan
MATICKA, Zagreb, Ivan OČAK, Zagreb, Tomislav RAUKAR, Zagreb, Petar STRČIĆ,
Zagreb

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Josip LUČIĆ, Zagreb

Adresa uredništva: Centar za povijesne znanosti — Odjel za hrvatsku povijest,
Zagreb, Krčka 1

Časopis izlazi jednom godišnje

Cijena ovog broja iznosi 1.000 đin

Izdavanje časopisa sufinancira Samoupravna interesna zajednica za znanstveni rad
SR Hrvatske - VII.

Rješenjem Republičkog komiteta za prosvjetu, kulturu, fizičku i tehničku kulturu
SR Hrvatske br. 6859/1 od 5. X. 1982. časopis »Radovi« oslobođen je plaćanja
poreza na promet proizvoda.

Časopis je registriran u Republičkom komitetu za informiranje SR Hrvatske
pod br. UP-547/2 — 84 — 1984.

RADOVI 19

Za izdavača
dr. *Nikša Stančić*

Tehnički urednik
Franjo Čuješ

SURADNICI U OVOM BROJU

DAMIR AGIČIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
SANJIN BIŠCAN, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. MIROSLAV BRANDT, Ul. socijalističke revolucije 73, Zagreb
mr. NEVEN BUDAK, Filozofski fakultet, Zagreb
IVO FICOVIĆ, Arhiv Hrvatske, Marulićev trg 21, Zagreb
KLARA FILIPOVIĆ, Šestinski vijenac 22, Zagreb
dr. TEREZA GANZA-ARAS, Obala socijalističke revolucije 8, Zadar
BORISLAV GRGIN, Baštijanova 54, Zagreb
dr. BOGUMIL HRABAK, Cara Uroša 6a, Beograd
IVAN JURIŠIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
mr. DUBRAVKO LOVRENOVIĆ, Filozofski fakultet, Račkog 1, Sarajevo
mr. MARIJAN MATICKA, Filozofski fakultet, Zagreb
ANĐELKO MIJATOVIĆ, P. Togliatija 12, Susjedgrad, Zagreb
mr. FRANKO MIROŠEVIĆ, Zavod za prosvjetno-pedagošku službu, Zagreb
dr. ILIJA MITIĆ, P. Budmani 18, Dubrovnik
dr. IVAN OČAK, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta, Krčka 1, Zagreb
KREŠIMIR OREMOVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
ZVONIMIR PAVIĆ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
dr. DRAGUTIN PAVLIČEVIĆ, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
DUBRAVKA PEIĆ, Muzej Revolucije, Trg žrtava fašizma, Zagreb
mr. MIRJANA POLIĆ-BOBIĆ, Filozofski fakultet, Zagreb
mr. ŠTEFANIJA POPOVIĆ, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
LJERKA RACKO, Centar za povijesne znanosti, Krčka 1, Zagreb
dr. MIRJANA STRČIĆ, Kumičićeva 42, Rijeka
mr. MLADEN ŠVAB, Jugoslavenski leksikografski zavod Zagreb
ELIZABET TAKAČ, student Filozofskog fakulteta, Zagreb
mr. BOŽENA VRANJEŠ-ŠOLJAN, Centar za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Krčka 1
